

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / IYUL / 7-SON,
II-QISM

Google
scholar

RePEc
RESEARCH PAPERS
IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

GERMANIYA VA XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONNING YASHIL EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	12
To'xlijeva Gulrux Dovron qizi	
Djurayeva Rano Abdullayevna	
TASHKILOT MUVAFFAQIYATIDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA KUCHLI JAMOANING O'RNI	24
Abdullayeva Dinora Abduali qizi	
YASHIL ISH O'RINLARINING IQTISODIY AHAMIYATI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SOHASIDA YASHIL ISH O'RINLARI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI	28
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna	
Atoyev Navro'zbek Rinatovich	
YO'L XO'JALIGI SOHASINI MOLIYALASHTIRISH HAMDA YO'L AKTIVLARINI BOSHQARISHDA XALQARO TAJRIBA	35
Shikirov Feruz Boxodirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSİYALASH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI QIYOSIY TAHLILI	39
Jo'rayeva Moxinur Axmadjon qizi	
HUDUDLARNING QIYOSIY USTUNLIK LARI ASOSIDA YUQORI DAROMADLI ISH O'RINLARINI YARATISH: "HUDUD-IXTISOSLASHUV-KASB-ISI BERUVCHI-DAROMAD" MODEL I	49
Abdumukhtarov Anvarjon Akramjonovich	
QURILISH XIZMATLARI KO'RSATUVCHI KORXONALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI SHAKLLANTIRISH SSENARIYLARI	55
Mamadiyev Ahmad Ulashovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHI QARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING SOLIQ-BYUDJET MEXANIZMLARI	62
Shokirova Dildora Shoyim qizi	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL YO'LLARI TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA YO'L QURILISHI XIZMAT KO'RSATISHINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TAHLILI	66
Qurbonov Sharofiddin Xurramovich	
ONLAYN VA SKORING TIZIMLARI ORQALI BERILADIGAN TEZKOR KREDITLARNI SUG'URTALASHDAGI YANGI TENDENSIYALAR.....	73
Yusupov Ruslan Muxtarovich	
ASSESSMENT MODEL FOR THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICE TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ECONOMY.....	81
An Kwangmin	
BIRLIK DOIRADA ANALITIK FUNKSIYALAR UCHUN YUQORI TARTIBLI DIFFERENSIAL SUBKOORDINATSIYA VA SUPERORDINATSIYA XOSSALARI	87
Jabborov Nasridin Mirzoodilovich	
Sadullayeva Gulasal Ulug'bek qizi	
SOLID PROPELLANT COMPOSITION AND ITS EFFECT ON THE LAUNCH PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS	93
Karimov Mustafo Aminboevich	
Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
BANKLAR ORQALI KORXONALARNING INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	97
Gafurova Dilshoda Farxotovna	
ANALYSIS OF INVESTMENT ATTRACTION PRACTICES ACROSS ECONOMIC SECTORS	102
Tolqin Imomqulov	

Ulugbek Turaqulov INNOVATSION MEXANIZMLAR ASOSIDA O'ZBEKISTONDA MIGRATSIYA JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH	105
Yoqubjon Toxirov O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA TARKIBIY TAHLILI	109
Muxtarov Botir Abdusattarovich СТРУКТУРА ФОРМИРОВАНИЯ СТОИМОСТИ В ТЕКСТИЛЬНОЙ И ШВЕЙНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА: СДВИГ ЭКСПОРТНОЙ СТРУКТУРЫ ОТ ПРЯЖИ К ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ	114
Муниса Турдибаева OILAVIY KORXONALARNI BOSHQARISHDA ULARNING IQTISODIY MEXANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARDAN FOYDALANISH TAHLILI	124
Sultonov Bobirmirzo Mavlonjon o'g'li QURILISH MATERIALLARINI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARDA ISHLAB CHIQUV HAJMINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	133
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich KICHIK BIZNES SOHASIGA INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING XORIJIY TAJRIBASI	139
Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich O'QUV MARKAZLARI MISOLIDA ZAMONAVIY VA AN'ANAVIY MARKETINGNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	143
Dilshodjon Khikmatov РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ФАКТОРА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ ЧЕРЕЗ ПОВЫШЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ	151
Тожионов Жавохир Алимджанович KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	157
Dadaboyeva Marg'uba Mamasoliyevna HUDUDIY SANOAT RIVOJI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY VOSITALARI HAMDA KORXONA MEXANIZMINI BAHOLASH USLUBIYOTI	164
Yusupova Nigina Djurayevna O'ZBEKISTONDA BOJXONA TO'LOVLARINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI FISKAL AHAMIYATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	169
Fayzullayev Farrux Sharofovich АНАЛИЗ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УЧАСТИЯ БАНКОВ В ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТАХ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	178
Юлдашева Шохсанам Дилмуродовна ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ В ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ ЛОГИСТИКЕ (SMART LOGISTICS)	182
Мурадов Бахром Акрамжанович Машарипов Масуд Нуможонович ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ СТАНДАРТЫ КАК ДРАЙВЕР ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ТРАНСФЕРА: ВЛИЯНИЕ НА ЭКСПОРТНУЮ ПОЛИТИКУ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН	187
Тураева Сурия Тельмановна Мерзайтова Хилола Наби кизи TURIZM SALONIYATINI RIVOJLANTIRISHDA BOJXONA XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	198
Ergashev Qobiljon Ernazarovich TIJORAT BANKLARIDA RISKKA YO'NALTIRILGAN ICHKI AUDITNI TASHKIL ETISHNING XALQARO STANDARTLAR BILAN INTEGRATSIYALASHGAN ALGORITMI	203
Narziyev Xayotjon Azamatovich MOLIYAVIY INVESTITSIYALARNING QADRSIZLANISHINI KUTILAYOTGAN KREDIT ZARARLARI (ECL) MODELI ASOSIDA HISOBGA OLIH METODIKASI	210

Jumamurodov To'libay Yeldashbayevich UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR QADRSIZLANISHIDAN KO'RILGAN ZARARLARNI TAN OLISH, TAQSIMLASH VA QAYTA TIKLASH OPERATSIYALARINING HISOB TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	216
Fayzullayev Begzod Baxtiyor o'g'li YENGIL SANOAT KORXONALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING OPTIMAL MODEL VA FAOLIYATI SIFATINI BAHOLASH TIZIMI	222
Tojiyeva Shahlo Mahmatmurodovna DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATIDA «XAVF TAHLILI» TUSHUNCHASINING IQTISODIY MOHIYATI VA XAVFLARNI KOMPLEKS TASNIFLASH.....	229
G'ayimov Abdumalik Norbekovich DAVLAT XARIDLARI AUDITIDA MUHIMLIKNI (MATERIALLIKNI) ANIQLASH USLUBI.....	235
Rajabov Shuxrat Ismayilovich DAVLAT SEKTORI ICHKI AUDITIDA MUHIMLIK VA RISK DARAJALARINI ANIQLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH: BIG DATA VA MASHINAVIY O'RGANISHGA ASOSLANGAN IT-AUDIT PLATFORMASI KONSEPSIYASI.....	241
Ismatillayev Baypo'lat Xushvaqtovich ICHKI AUDITNING GLOBAL STANDARTLARI TALABLARINI TIJORAT BANKLARI AMALIYOTIGA JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	249
Ismailov Azizbek Madaminovich AHOLI REAL DAROMADLARINI OSHIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI.....	258
Toshtemirov Shohruh Toshpo'latovich SUG'URTA TASHKILOTLARIDA SUG'URTA ISHINI YURITISH XARAJATLARI: TAHLIL VA ANALITIK HISOBNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	265
Murodov Habibullo Qodir o'g'li NUKUS SHAHRI MISOLIDA MAHALLALARNING DEMOGRAFIK SIG'IMI ASOSIDA LOKAL XIZMAT KO'RSATISH OBYEKTLARINI NORMATIV LOYIHALASHTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI.....	273
Bauetdinov Berdaq Zinatdin o'g'li OLIV TA'LIM MUASSASALARINING INSTITUTSIONAL MUSTAQILLIGI VA TASHKILIV SAMARADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK.....	278
Berdiyev Sunnatullo Alikulovich IQTISODIY O'SISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YASHIL FISKAL SIYOSATNI RIVOJLANTIRISHNING XORIY TAJRIBASI	283
Madaminova Maftuna Baxtiyor qizi DAVLAT BUDJETIDA SOLIQ TUSHUMLARI O'ZGARISHINING EKONOMETRIK TADQIQOTI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	288
Suvanova Muxlisa Umar qizi ENERGETIKA RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY-MATEMATIK MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	292
Masharipov Aziz Axmadjanovich ENERGETIKA INFRATUZILMASI RIVOJLANISHINING HUDUD IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	297
Sadullayev Axmadjon Ikrom o'g'li TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRINI BOJXONA NAZORATI MAQSADLARIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	303
Kilichov Nazar Bafoyevich Ergashev Qobiljon Ernazarovich VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	310
Botirov Lazizbek Botirovich KATTA MA'LUMOTLAR ASOSIDA TURISTIK XIZMATLARGA BO'LGAN TALABNI PROGNOZLASHNING IQTISODIY-MATEMATIK MODELINI ISHLAB CHIQISH	314

Temirov Elyor Iskandarovich TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI SAMARADORLIGINING IQTISODIY MOHIYATI.....	322
Marpatov Shavkat Mavlonxonovich KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA AJRATILAYOTGAN BANK KREDITLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	328
Alijonov Ilyosbek Alijonovich THE ECONOMIC CHARACTERISTICS OF NON-PERFORMING LOANS AND THEIR IMPLICATIONS FOR BANK OPERATIONAL EFFICIENCY	334
Rustamov Jonibek Ravshanbek o'g'li IQTISODIY TARMOQLAR RIVOJIDA TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION KREDITLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	341
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li TASHQI SAVDONI BOZOR NAZARIYASI ASOSIDA MINTAQANING BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARI	346
Dilnoza Ochilova Ismoil qizi TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNING SINERGIK SAMARALARINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	351
Qurbonov Jasurbek Pozilovich LOGISTIK TERMINALLAR FAOLIYATINI EKSPERT BAHOLASH USULI ASOSIDA TADQIQ ETISH.....	357
Zohidov Muhriddin G'ofurjon o'g'li Jumayev Sherzod Bahrom o'g'li SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA XIZMATLAR SOHASINING IJTIMOIIYIQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA HUDUDIY TAFOVUTLAR DARAJASI.....	367
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich Sherzodova Diyora Sherzod qizi QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIYIQTISODIY OMILLARNING AHOLI FAROVONLIGIGA TA'SIRINI STATISTIK BAHOLASH	373
Maxmatqulova Hikoyat G'iyosiddin qizi DIGITAL NOMADS AND THE CHANGING FACE OF GLOBAL TOURISM	379
Sirojiddinova Shahrizoda Davronovna O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	385
Sharipov Tohir Miraximovich URGANCH JAMOAT TRANSPORTI YO'NALISHLARINING MURAKKABLIK DARAJASINI BAHOLASH USLUBI	390
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi AUDIT O'TKAZISH USLUBIYOTINI KORXONANI HAYOTIY AYLANISH BOSQICHLARI TAHLILI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBNING MOHIYATI	395
Muydinov Erkin Djamaldinovich HUDUDLARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISHDA KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI	399
Raximov Jo'rabek Raximovich MINTAQ IQTISODIYOTINI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	405
Mahmatrayimov Shahzod HUDUDLAR IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARIDA RAHBAR KADRLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	410
Bekchanov Davron Masharipovich O'ZBEKISTON TASHQI SIYOSATIDA KO'P VEKTORLILIK: XITOIY, ROSSIYA VA G'ARB O'RTASIDA MUVOZANATNI TA'MINLASH STRATEGIYASI	419
Omonova Maxliyo Haydarova Malika QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-USLUBIY	

ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	423
Djalalova Durdona Dilshodbekovna	
QURILISHDAGI IQTISODIY TEJAMKORLIK ASOSIDA LEGO G'ISHT MATERIALLARINI TAHLIL QILISH	427
Askarov Xasanjon	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISH TAJRIBASI	432
Matkarimov Mansur	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INNOVATSION RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	439
Madrakhimov Kakhramon	
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE GLOBAL LABOR MARKET.....	445
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna	
Xamrayeva Sevinch Ikromjonovna	
ROBOTLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI: ISH O'RINLARINING QISQARISHI YOKI YANGI KASBLAR TRANSFORMATSIYASI.....	451
Usmonov Farrux Furqatovich	
Azimov Mirsaid Salimovich	
TASHQI IQTISODIY FAOLIYATDA NOTARIF CHORALARNI QO'LLASHDA XAVFNI BOSHQARISH TIZIMINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	456
Muzaffarov Azimjon Ashraf o'g'li	
EXAMINING LEADERSHIP DIFFERENCES BETWEEN FEMALE AND MALE MANAGERS.....	460
Dilafroz Kuchkorova	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI MHXS (MOLIYAVIY HISOBNING XALQARO STANDARTI) TALABLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	468
Abdimurodov Baxrom Ochilovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	473
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi	
HUDUDLARDA TURIZMNI IMMERSIV TAJRIBALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	477
Kasimova Yulduz Baxtiyorovna	
DAVLAT TIBBIY SUG'URTASIDA STRATEGIK XARID: PASSIV MOLIYALASHTIRISHDAN STRATEGIK XARIDGA O'TISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	485
Kilichev Fazliddin Usmanovich	
ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕГИОНАХ УЗБЕКИСТАНА	493
Шадманова Мадинахон Омонулла кизи	
ОТ УПРАВЛЕНИЯ МЕРОПРИЯТИЯМИ К УПРАВЛЕНИЮ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ: DATA-INFORMED МОДЕЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УНИВЕРСИТЕТАХ УЗБЕКИСТАНА.....	501
Сабиров Алишер Саибович	
ИЗУЧЕНИЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ И КОНТРОЛЯ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В ООО «SATURN METAL»	509
Мусаева Шоира Азимовна	
O'ZBEKISTON IQLIM SHAROITIDA DONADOR O'G'ITLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	518
Boltayev Baxriddin	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA ZAMONAVIY TURIZM TALABLARIGA MOS TURISTIK RESURSLAR SALOHİYATI.....	525
Suyunov Alijon	
BOSHQARUV MEXANIZMLARING RAQOBAT STRATEGIYASI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	530
Islomov Shuhrat Ma'rufjonovich	

Nabiyeva Zumrad Zafarovna	
CRM TIZIMINING NAZARIY-ASOSIY TAMOIYILLARI VA ULGURJI SAVDODA ROLI	536
Islomov Shuhrat Marufjonovich	
Raimova Diyora Botirovna	
INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF THE TRANSFORMATIONAL MODEL OF THE DIGITAL ECONOMY UNDER GLOBALIZATION	541
Abruyeva Xilola Sherbekovna	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA RAHBAR KADRLAR TAYYORLASHDA MENTORLIK TIZIMINI JORIY ETISH SAMARADORLIGI	551
Xurshida Maxmadaminova	
EKOLOGIK INNOVATSIYALAR ORQALI BIOIQTISODIYOT TIZIMINI RIVOJLANTIRISH	556
Odiljonov Turotjon Erkinjon o'g'li	
AGRAR SEKTORDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI SAMARADORLIGIGA HUDUDIY OPTIMALLASHTIRISH YONDASHUVI	560
Qurbonov Alisher Boboqulovich	
TABIIY MONOPOL KORXONALARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION TASHKILIYIQTISODIY MODELINI ISHLAB CHIQUISH.....	568
Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZM RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH VA IQTISODIY TAHLIL QILISH	575
Shoraximov Shomansur Shomaxmudovich	
KICHIK TADBIRKORLIK FAOLIYATI BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI	582
Jo'raxonov Muzaffar Eskandarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KORPORATIV KREDITLASHDA SUN'IY INTELLEKT VA BIG DATA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	590
Yuzbayeva Shaxsanam Ma'rufovna	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA KUTUBXONA TIZIMIDA PLATFORMA JORIY ETISHNING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI.....	595
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
HUDUDLARDA SOLIQ XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ARIMA MODEL ASOSIDAGI PROGNOZ SSENARIYLARI.....	602
Mamatraimov Uchqun Xushmamatovich	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA INNOVATSION YANGILIKLARNI QO'LLASH	607
Umaraliyeva Nasiba	
O'ZBEKISTONDAGI DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI XUSUSIYLASHTIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING AHAMIYATI.....	610
Sanjarov Zuxriddin Dilshod o'g'li	
TASHQI SAVDONI RIVOJLANTIRISHDA KLASTERNING AHAMIYATI VA MINTAQA IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI.....	616
Latipov Xursandbek Durdiboy o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUVNI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ISLOHOTLAR	622
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR HISOBINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	627
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o'g'li	
INNOVATSION MASOFAVIY BANK XIZMATLARINI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	631
D. M. Kallibekov	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINING EKONOMETRIK MODEL VA ISTIQBOL PROGNOZI («NKMK» AJ MISOLIDA).....	635

Jumaniyazova Feruza Rajabovna KORXONALAR STRATEGIK RIVOJLANISHINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI: NAZARIY YONDASHUVLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR.....	641
Rasulov Baxtiyor Bahodirovich KICHIK BIZNESDA ISHLAB CHIQRISH RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI KOMPLEKS DIAGNOSTIKA QILISH	647
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIYUSLUBIY ASOSLARI.....	653
Sobirov Shohruh Shuxratovich SUT QORAMOLCHILIGIDA SUT TANNARXI O'ZGARISHINI OMILLI TAHLIL QILISH VA UNI PASAYTIRISH IMKONIYATLARI	658
Abduganiyeva Dildora Bobir qizi ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МЕХАНИЗМА ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	663
Алманов Хуршид Исмоилович O'ZBEKISTON TURIZM SOHASIDA MEHMONXONA XO'JALIKLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA TAHLILI	670
Rahimov Hasan Abdusaitovich UO'K (UDC): 657.421.3:004 AKT SOHASIDA NOMODDIY AKTIVLAR HISOB VA AUDITNING NAZARIYMETODOLOGIK ASOSLARI.....	674
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich O'ZBEKISTONDA INNOVATSION FAOLLIK VA KAMBAG'ALLIK KO'RSATKICHLARI DINAMIKASINING TIZIMLI TAHLILI (2019–2024-YILLAR).....	679
Amrullayev Dadaxon YENGIL SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA INVESTITSİYALARINING ROLI.....	684
Haydarova Shoxista Davronovna G'ALLACHILIK KLASSTERLARIDA HISOB SIYOSATINI SCHYOTLAR REJASI VA AVTOMATLASHTIRILGAN BUXGALTERIYA DASTURLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	689
Yuldashev Sherali Xaitovich MAHSULOT TANNARXI HISOBINING MILLIY VA XALQARO TIZIMLARI, ULARNI O'ZARO MUVOFIQLASHTIRISHNING ALOHIDA YO'NALISHLARI	697
Razzoqov Abbos Abdumalik o'g'li TARAQQIY ETGAN MAMLAKATLARDA TIJORAT BANKLARI MOLİYAVIY XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI VA USTUVOR YO'NALISHLARI	701
Ergashev Azizxon Avazxon o'g'li MILLIY IQTISODIYOT SOHALARINI KREDITLASH ISTIQBOLLARI	709
Shodiyev Odiljon Salim o'g'li ORGANIK QISHLOQ XO'JALIGI VA MAHSULOTLARGA OID MA'LUMOTLAR BAZASINI YARATISH VA RAQAMLASHTIRISH.....	714
Shavqidinova Dilnavoz Abror Mamasadikov OCHIQ IQTISODIYOT SHAROITIDA KAPITAL OQIMLARI VA DOLLARLASHUVNING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIGA TA'SIRI: NAZARIY ASOSLAR.....	719
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li TRANSPORT-LOGISTIKA INFRATUZILMASINI MOLİYALASHTIRISHNING IQTISODIY-MOLİYAVIY SHART-SHAROITLARI TAHLILI.....	726
To'xtayev Vahobjon Husenovich MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA TAKAFUL SUG'URTASINI TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	733
Usmanov Nematjon G'ulomovich	

JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHDA KREDIT RISKINI BAHOLASH VA KREDIT SKORING METODOLOGIYASI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON UCHUN XULOSALAR.....	742
Jumayev Azamat Qurbonali o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ILM-FANNI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MAVJUD MUAMMOLAR.....	749
Mirkasimov Baxtiyer Mirvaxid o'g'li	

O'ZBEKISTONDA ILM-FANNI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MAVJUD MUAMMOLAR

Mirkasimov Baxtiyer Mirvaxid o'g'li
TDIU mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirishning hozirgi holati va ushbu sohada mavjud muammolar tahlil qilingan. Unda ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyaviy qo'llab-quvvatlashda davlat budjeti mablag'larining o'rni, ilmiy grantlar va boshqa moliyalashtirish manbalaridan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, ilmiy tashkilotlar va oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy ta'minoti, ilmiy infratuzilmaning holati hamda ilmiy loyihalarni moliyalashtirish samaradorligi bilan bog'liq masalalar ko'rib chiqilgan. Tadqiqot davomida moliyaviy resurslarning cheklanganligi, xususi sektor mablag'larini ilm-fanga jalb etishning yetarli darajada rivojlanmaganligi, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirishdagi muammolar va mablag'lardan foydalanish samaradorligini oshirish zarurati asosiy muammolar sifatida qayd etilgan. Shuningdek, ilm-fanni barqaror moliyalashtirish, muqobil moliyaviy manbalarni kengaytirish va ilmiy-tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish bo'yicha takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, ilm-fan, moliyalashtirish, davlat budjeti, ilmiy-tadqiqot, grantlar, innovatsiya, investitsiya, ilmiy infratuzilma, tijoratlashtirish, ilmiy loyihalar, moliyaviy resurslar.

Аннотация: В статье проанализировано современное состояние финансирования науки в Узбекистане и существующие проблемы в данной сфере. Освещена роль средств государственного бюджета в финансовой поддержке научно-исследовательской деятельности, а также возможности использования научных грантов и других источников финансирования. Кроме того, рассмотрены вопросы финансового обеспечения научных организаций и высших образовательных учреждений, состояния научной инфраструктуры, а также эффективности финансирования научных проектов. В ходе исследования в качестве основных проблем отмечены ограниченность финансовых ресурсов, недостаточный уровень привлечения средств частного сектора в сферу науки, проблемы коммерциализации научных разработок и необходимость повышения эффективности использования выделяемых средств. Также выдвинуты предложения по обеспечению устойчивого финансирования науки, расширению альтернативных источников финансирования и внедрению результатов научных исследований в практику.

Ключевые слова: Узбекистан, наука, финансирование, государственный бюджет, научно-исследовательская деятельность, гранты, инновации, инвестиции, научная инфраструктура, коммерциализация, научные проекты, финансовые ресурсы.

Abstract: This article analyzes the current state of science funding in Uzbekistan and the existing problems in this area. It highlights the role of state budget funds in providing financial support for research and development activities, as well as the opportunities for using research grants and other sources of financing. The study also examines issues related to the financial provision of research organizations and higher education institutions, the state of scientific infrastructure, and the effectiveness of financing scientific projects. The research identifies limited financial resources, insufficient involvement of private sector funds in science, challenges in the commercialization of scientific developments, and the need to improve the efficiency of allocated funds as the main problems. The article also puts forward proposals for ensuring sustainable science funding, expanding alternative sources of financing, and implementing research results in practice.

Keywords: Uzbekistan, science, financing, state budget, research and development, grants, innovation, investment, scientific infrastructure, commercialization, scientific projects, financial resources.

KIRISH

Bugungi kunda ilm-fan va innovatsiyalar mamlakatlarning iqtisodiy taraqqiyoti, raqobatbardoshligi hamda ijtimoiy farovonligini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Jahon iqtisodiyotida raqamlashtirish, yangi texnologiyalarning jadal rivojlanishi va global raqobatning kuchayishi sharoitida ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-

quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ilm-fan rivojini ta'minlashda esa moliyaviy resurslarning yetarli bo'lishi, ularni samarali taqsimlash va ilmiy loyihalarga yo'naltirish mexanizmlarining takomillashganligi muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda ilm-fan va innovatsion faoliyatni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Ilmiy-tadqiqot tashkilotlari va oliy ta'lim muassasalarining ilmiy salohiyatini oshirish, zamonaviy laboratoriyalar va ilmiy infratuzilmani rivojlantirish, ilmiy loyihalarni grant asosida qo'llab-quvvatlash hamda yosh olimlar faoliyatini rag'batlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Mazkur jarayonlar mamlakatda ilmiy izlanishlar ko'lamini kengaytirish va innovatsion faoliyatni jadallashtirish uchun muhim shart-sharoit yaratmoqda.

Shu bilan birga, O'zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirish tizimini yanada rivojlantirish va takomillashtirish imkoniyatlari mavjud. Jumladan, ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyalashtirish manbalarini yanada diversifikatsiya qilish, xususiyl sektor mablag'larini ilm-fanga jalb etish darajasini oshirish, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish mexanizmlarini yanada rivojlantirish kabi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayrim ilmiy tashkilotlarda moddiy-texnik bazani yanada rivojlantirish va zamonaviy ilmiy uskunalarni bilan ta'minlash bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar ham tadqiqotlarning sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Ilm-fanni moliyalashtirishning samaradorligi nafaqat ajratilayotgan mablag'lar hajmiga, balki ularning qanday taqsimlanishi va qanday natijalarga olib kelishiga ham bog'liq. Shu sababli ilmiy loyihalarni tanlash va moliyalashtirishda shaffoflikni ta'minlash, natijadorlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish hamda moliyaviy resurslardan maqsadli foydalanishni kuchaytirish zarur. Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, O'zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirishning mavjud holatini chuqur o'rganish va mavjud muammolarni aniqlash kelgusida samarali moliyalashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish imkonini beradi. Ilm-fan, ta'lim, davlat va biznes o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali qo'shimcha moliyaviy manbalarni jalb etish, ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy qilish va mamlakatning innovatsion salohiyatini oshirish mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilm-fanni moliyalashtirish masalasi iqtisodiy rivojlanish, innovatsion faollik va ilmiy-tadqiqot natijalarining amaliyotga joriy etilishi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan muhim ilmiy yo'nalishlardan biridir. Mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarda, avvalo, davlat tomonidan ilmiy-tadqiqot faoliyatiga ajratiladigan mablag'larning iqtisodiy samaradorligi, davlat va xususiyl sektor moliyalashtirishining o'zaro bog'liqligi, fundamental tadqiqotlarning iqtisodiyotga ta'siri hamda ilmiy natijalarni tijoratlashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Ammon J. Salter va Ben R. Martin fundamental tadqiqotlarni davlat tomonidan moliyalashtirishning iqtisodiy samaralarini keng qamrovda tahlil qilgan. Ularning 2001-yilda *Research Policy* jurnalida chop etilgan tadqiqotida davlat tomonidan moliyalashtiriladigan fundamental tadqiqotlarning iqtisodiy foydasi turli shakllarda namoyon bo'lishi, jumladan, bilimlarning boshqa subyektlarga tarqalishi, hududiy spilloverlar, texnologik rivojlanish va yangi innovatsiyalar uchun bilim bazasining shakllanishi ta'kidlangan. Mualliflar iqtisodiy samaralarni baholashda ekonometrik tadqiqotlar, so'rovlar va alohida holatlarni o'rganishga asoslangan yondashuvlardan foydalanilganini ko'rsatadi. Bu yondashuv ilm-fanni moliyalashtirishni faqat ajratilgan mablag' miqdori bilan emas, balki uning uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy natijalari orqali baholash zarurligini ko'rsatadi.

Davlat va xususiyl sektor tomonidan ilmiy-tadqiqot ishlarini moliyalashtirishning o'zaro munosabati Paul A. David, Bronwyn H. Hall va Andrew A. Toole tadqiqotlarida alohida ko'rib chiqilgan. Olimlarning 2000-yilda *Research Policy* jurnalida e'lon qilingan tadqiqotida davlat tomonidan moliyalashtiriladigan ilmiy-tadqiqot faoliyati xususiyl sektor investitsiyalarini to'ldiradimi yoki aksincha, ularni siqib chiqaradimi, degan masala tahlil qilingan. Mualliflar mavjud ekonometrik tadqiqotlar natijalari bir xil emasligini va davlat hamda xususiyl moliyalashtirish o'rtasidagi munosabat mamlakat, tarmoq va tadqiqot darajasiga qarab farqlanishini ko'rsatgan. Mazkur xulosa ilm-fanni moliyalashtirish siyosatini shakllantirishda davlat mablag'larini xususiyl investitsiyalar bilan muvofiqlashtirish masalasiga e'tibor qaratish zarurligini anglatadi.

Davlat moliyalashtirishining xususiyl sektor innovatsiyalariga bevosita ta'siri Pierre Azoulay, Danielle Li, Joshua S. Graff Zivin va Bhaven N. Sampat tomonidan empirik jihatdan o'rganilgan. Ularning tadqiqoti davlat tomonidan moliyalashtirilgan ilmiy-tadqiqot faoliyatining keyingi xususiyl sektor innovatsiyalariga ta'sirini baholashga qaratilgan. Mualliflar Milliy sog'liqni saqlash institutlari tomonidan berilgan grantlar ma'lum tadqiqot yo'nalishlarida keyinchalik xususiyl sektor patentlari sonining oshishiga olib kelishini aniqlagan. Tadqiqotda davlat tomonidan moliyalashtirishning xususiyl sektor innovatsiyalarini rivojlantirishga ijobiy ta'siri mavjudligi empirik dalillar asosida ko'rsatilgan.

Ilmiy-tadqiqotlarni moliyalashtirish va venchur kapital o'rtasidagi munosabat ham innovatsiyalarni tijoratlashtirish nuqtayi nazaridan muhim ahamiyatga ega. *Research Policy* jurnalida chop etilgan tadqiqotda davlat tomonidan moliyalashtiriladigan akademik tadqiqotlar va venchur kapital o'rtasida o'zaro to'ldiruvchanlik

mavjudligi aniqlangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, davlat grantlari va venchur kapitalning birgalikdagi mavjudligi patentlash hamda yangi firmalarning tashkil etilishi bilan ijobiy bog'liq. Mazkur natija ilmiy ishlanmalarni bozorga olib chiqishda davlat moliyalashtirishining o'zi yetarli bo'lmisligi, balki xususiy moliyaviy mexanizmlar bilan uyg'unlashgan innovatsion ekotizim zarurligini ko'rsatadi.

José Guimón ilmiy tadqiqotlarning amaliy va iqtisodiy ta'sirini oshirishga qaratilgan davlat siyosati vositalarini tahlil qilgan. Uning 2019-yilda OECD uchun tayyorlagan tadqiqotida davlat ilmiy-tadqiqot siyosatining uchta asosiy yo'nalishi ajratilgan: ilmiy mukammallikni qo'llab-quvvatlash, bilim va texnologiyalar transferini rivojlantirish hamda ilm-fan va sanoat o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish. Muallif ilmiy natijalarni tijoratlashtirishda patentlarni litsenziyalash, spin-off kompaniyalarni tashkil etish, qo'shma moliyalashtirish, umumiy ilmiy infratuzilmadan foydalanish va ilmiy hamda biznes jamoalarining hamkorligi muhimligini ta'kidlaydi.

OECD tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham raqobat asosida ilmiy loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarining samaradorligi muhim masala sifatida qaraladi. 2018-yilda e'lon qilingan tadqiqotda turli mamlakatlardagi raqobat asosidagi ilmiy moliyalashtirish tizimlari tahlil qilinib, mablag'larni taqsimlash mexanizmlarining samaradorligi ularning aniq maqsadlari, baholash mezonlari va institutsional sharoitlariga bog'liqligi ko'rsatilgan. Bu yondashuv ilmiy loyihalarni moliyalashtirishda faqat mablag' ajratish emas, balki tanlov, baholash va natijadorlik monitoringi mexanizmlarini ham takomillashtirish zarurligini asoslaydi.

Ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirishning samaradorligini o'rganishda davlat, biznes va ilmiy tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik masalasi ham muhim o'rin tutadi. Noomi Weinryb, Maria Blomgren va Linda Wedlin 2018-yilda e'lon qilgan tadqiqotida davlat, sanoat va notijorat tashkilotlari tomonidan ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilgan. Mualliflar zamonaviy ilm-fanda loyiha asosidagi moliyalashtirishning kuchayishi bilan birga tijoratlashtirish va iqtisodiy o'sish tushunchalarining ilmiy siyosatdagi ahamiyati ham ortganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, xususiy moliyalashtirishning kengayishi ilmiy tadqiqotlarning mustaqilligi va ilmiy faoliyatning ustuvor yo'nalishlari bilan bog'liq masalalarni ham yuzaga chiqarishi mumkin.

Shunday qilib, mavjud ilmiy adabiyotlar ilm-fanni moliyalashtirishni bir nechta o'zaro bog'liq yo'nalishlar asosida o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Birinchidan, davlat tomonidan moliyalashtiriladigan fundamental tadqiqotlar uzoq muddatli bilim va innovatsion salohiyatning shakllanishiga xizmat qiladi. Ikkinchidan, davlat va xususiy sektor mablag'lari o'rtasidagi munosabatni muvozanatli tashkil etish ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Uchinchidan, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish uchun venchur kapital, biznes bilan hamkorlik va texnologiyalar transferi kabi mexanizmlarning rivojlanganligi muhim ahamiyatga ega. To'rtinchidan, ilmiy loyihalarni moliyalashtirish samaradorligini baholashda ajratilgan mablag' hajmi bilan bir qatorda ilmiy natija, patentlash, texnologiyalar transferi, tijoratlashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik kabi ko'rsatkichlardan foydalanish talab etiladi.

Mazkur ilmiy qarashlar O'zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirish tizimini tadqiq etish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekistondagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyalashtirish manbalarining tarkibi, davlat va xususiy sektor ishtiroki, ilmiy loyihalarni tanlash va baholash mexanizmlari hamda ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish holatini kompleks tahlil qilish muhimdir. Mavjud adabiyotlarda mazkur masalalarning xalqaro tajribasi keng yoritilgan bo'lsa-da, O'zbekiston sharoitida ilm-fanni moliyalashtirishning tarkibiy o'zgarishlari, mavjud muammolari va moliyalashtirish samaradorligini oshirish mexanizmlarini tizimli baholash alohida tadqiqotni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda O'zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirishga oid 2017–2026-yillardagi statistik ma'lumotlar rasmiy davlat manbalaridan olindi. Ma'lumotlarni tahlil qilishda dinamik, qiyosiy va statistik tahlil usullaridan foydalanilib, asosiy ko'rsatkichlarning o'zgarish sur'atlari baholandi. Tahlil jarayonida ma'lumotlarni tizimlashtirish, taqqoslash va umumlashtirishda sun'iy intellekt vositalaridan ham foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oliy ta'lim tizimining rivojlanishini baholashda talabalar kontingentining o'zgarishi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Talabalar sonining ko'payishi aholining oliy ta'limga bo'lgan talabini, ta'lim olish imkoniyatlarining kengayishini hamda oliy ta'lim tizimining institutsional salohiyati ortib borayotganini ifodalaydi. 2017–2026-yillar ma'lumotlari O'zbekistonda oliy ta'lim bilan qamrov sezilarli kengayganini ko'rsatadi. Mazkur davrda talabalar soni 279 674 nafardan 1 625 934 nafargacha oshib, ta'lim tizimining miqyosida katta tarkibiy o'zgarishlar yuz bergan (1-jadval).

T/r	Ko'rsatkichlar	Y i l l a r									
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026*
1.	Talabalar soni	279 674	344 790	468 399	692 611	803 852	1 038 182	1 352 819	1 516 899	1 665 155	1 625 934
<i>shu jumladan:</i>											
1.1.	Davlat OTMlari talabalari soni	270 396	333 964	448 954	662 283	754 270	955 742	983 040	967 739	965 868	956 133
1.2.	Xorijiy OTMlari talabalari soni	9 278	10 826	15 753	20 884	25 063	25 347	33 555	39 248	41 744	40 608
1.3.	Nodavlat OTMlari talabalari soni	-	-	3 692	9 444	24 519	57 093	336 224	509 912	657 543	629 193
2.1.	Bakalavriat bosqichi talabalari	270 318	333 856	448 716	662 693	774 397	1 007 392	1 329 325	1 480 308	1 598 386	1 561 964
2.2.	Magistratura bosqichi talabalari	9 356	10 934	19 683	29 918	29 455	30 790	23 494	36 591	66 769	63 970
3.1.	Grant	81 552	77 413	79 688	87 962	101 967	145 776		169 873	170 802	169 786
3.2.	Kontrakt	198 122	267 377	388 711	604 649	701 885	892 406		1 347 026	1 494 353	1 456 148
4.1.	O'g'il bolalar soni	172 413	197 804	252 436	378 317	434 081	539 855	670 999	714 769	761 154	739 549
4.2.	Qiz bolalar soni	107 261	146 986	215 463	314 294	369 771	498 327	681 820	802 130	904 001	886 385
5.1.	Kunduzgi ta'lim shaklidagilar soni	279 347	301 699	375 879	503 943	558 465	616 851	668 231	710 334	886 908	857 741
5.2.	Kechki ta'lim shaklidagilar soni	-	1 494	4 234	16 261	25 662	34 872	54 454	37 186	68 032	61 283
5.3.	Sirtqi ta'lim shaklidagilar soni	327	41 597	88 286	172 407	219 725	382 905	615 401	751 054	655 899	654 446
5.4.	Masofaviy ta'lim shaklidagilar soni	-	-	-	-	-	3 554	5 782	18 325	54 316	52 464
5.	Xorijiy talabalar soni		3243	3617	4285	4760	6941	11 051	13 189	22 825	23 834

2017-yilda O'zbekiston oliy ta'lim tashkilotlarida jami 279 674 nafar talaba tahsil olgan bo'lsa, 2026-yilga kelib bu ko'rsatkich 1 625 934 nafarga yetgan. Demak, o'n yillik davrda talabalar soni 1 346 260 nafarga yoki qariyb 5,8 barobarga oshgan. Eng yuqori o'sish 2019–2024-yillarda kuzatilib, talabalar soni 468 399 nafardan 1 516 899 nafargacha ko'paygan. 2025-yilda 1 665 155 nafar bilan eng yuqori ko'rsatkich qayd etilgan bo'lsa, 2026-yilda 1 625 934 nafargacha kamaygan.

Talabalar tarkibida davlat OTMlari 2026-yilda 956 133 nafar talaba bilan asosiy o'rinni egallagan. Biroq davlat OTMlari talabalarining soni 2017-yildagi 270 396 nafardan 2026-yilda 956 133 nafargacha oshgan bo'lsa-da, umumiy talabalar tarkibidagi ulushi sezilarli kamaygan. Bu, avvalo, nodavlat oliy ta'lim sektorining tez sur'atlarda rivojlanganligi bilan bog'liq.

Nodavlat OTMlarda tahsil olayotganlar soni 2019-yildagi 3 692 nafardan 2026-yilda 629 193 nafargacha oshgan. Ayniqsa, 2022–2025-yillarda nodavlat sektorida talabalar sonining juda tez ko'payishi kuzatilgan. 2023-yilda 336 224 nafarni tashkil etgan ko'rsatkich 2025-yilda 657 543 nafarga yetgan. Bu holat oliy ta'lim xizmatlari bozorida nodavlat sektorining salmog'i keskin oshganini ko'rsatadi. 2026-yilda nodavlat OTM talabalari umumiy kontingentning qariyb 38,7 foizini tashkil etgan.

Xorijiy OTMlarda tahsil olayotgan talabalar soni ham izchil oshgan. 2017-yildagi 9 278 nafardan 2026-yilda 40 608 nafargacha ko'paygan. Xorijiy talabalar soni ham ijobiy dinamikaga ega bo'lib, 2018-yildagi 3 243 nafardan 2026-yilda 23 834 nafargacha yetgan. Bu O'zbekiston oliy ta'lim tizimining xalqaro ta'lim makoniga

1 <https://gov.uz/oz/edu> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

integratsiyalashuvi kuchayib borayotganini ko'rsatadi.

Ta'lim bosqichlari bo'yicha bakalavriat talabalari soni 2017-yildagi 270 318 nafardan 2026-yilda 1 561 964 nafargacha oshgan. Magistratura talabalarida ham o'sish kuzatilgan: 9 356 nafardan 63 970 nafargacha. Biroq bakalavriat va magistratura o'rtasidagi nisbat bakalavriat bosqichida talabalar kontingenti mutlaq ustun ekanini ko'rsatadi.

Moliyalashtirish manbalari bo'yicha ham muhim tarkibiy o'zgarish yuz bergan. 2017-yilda grant asosida 81 552 nafar, kontrakt asosida 198 122 nafar talaba tahsil olgan. 2026-yilda grant asosidagi talabalar soni 169 786 nafarga, kontrakt asosidagilar esa 1 456 148 nafarga yetgan. Shunday qilib, oliy ta'lim tizimida kontrakt asosidagi ta'lim asosiy moliyalashtirish shakliga aylangan.

Jinsiy tarkib bo'yicha 2026-yilda 739 549 nafar o'g'il va 886 385 nafar qiz talaba mavjud. Demak, qiz talabalar soni o'g'il talabalardan 146 836 nafarga ko'p. Bu oliy ta'limga ayollarning jalb etilishi sezilarli darajada oshganini ko'rsatadi.

Ta'lim shakllari bo'yicha 2026-yilda kunduzgi ta'limda 857 741 nafar, sirtqi ta'limda 654 446 nafar, kechki ta'limda 61 283 nafar va masofaviy ta'limda 52 464 nafar talaba tahsil olgan. Ayniqsa, sirtqi ta'limning 327 nafardan 654 446 nafargacha o'sishi oliy ta'limni mehnat faoliyati bilan birgalikda olishga bo'lgan talab yuqori bo'lganini ko'rsatadi.

2017–2026-yillarda O'zbekistonda oliy ta'lim talabalari soni qariyb 5,8 barobarga oshib, 1,63 million nafarga yaqinlashgan. Bu oliy ta'lim tizimining ommaviylashuvi va ta'lim olish imkoniyatlarining kengayganidan dalolat beradi. Mazkur jarayonda davlat OTMLari asosiy o'rinni saqlab qolgan bo'lsa-da, nodavlat OTMLar talabalar kontingentining keskin o'sishi tizimdagi eng muhim tarkibiy o'zgarishlardan biri bo'lgan.

Oliy ta'limga qabul parametrlari mamlakatda oliy ma'lumot olish imkoniyatlarini kengaytirish va mehnat bozori uchun zarur kadrlarni tayyorlash siyosatining muhim ko'rsatkichlaridan biridir. 2017–2026-yillarda bakalavriat bosqichiga qabul sonining o'zgarishi oliy ta'lim tizimining bosqichma-bosqich kengayganini ko'rsatadi (2-jadval).

2-jadval
2017–2026-yillarda qabul parametrlari²

T/r	Ko'rsatkichlar	Yillar									
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1.	Qabul parametrlari (bakalavriat)	66 316	96 950	104 005	139 950	157 755	180 925	193 421	194 892	195 327	244 845
<i>shu jumladan:</i>											
1.1.	Kunduzgi	66 046	69 885	81 835	103 575	113 530	123 060	127 259	127 995	148 400	194 458
	grant	18 194	17 847	18 810	23 495	28 885	31 748	34 930	34 838	35 500	36 023
	kontrakt	48 122	52 038	63 025	80 080	84 645	91 312	92 329	93 157	112 900	158 435
1.2.	Kechki		1 250	1 985	5 025	6 550	9 890	2825	9 158	28 732	29 427
1.3.	Sirtqi	270	25 815	20 185	31 350	37 675	44 565	49 078	52 129	-	
1.4.	Masofaviy						3 410	2 825	5 610	18 195	20 960

2017-yilda bakalavriatga qabul parametrlari 66 316 nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2026-yilga kelib 244 845 nafarga yetgan. Demak, mazkur davrda qabul parametrlari 178 529 nafarga yoki 3,7 barobarga oshgan. Ayniqsa, 2020–2026-yillarda o'sish sur'ati yuqori bo'lib, qabul 139 950 nafardan 244 845 nafargacha ko'paygan.

Qabulning asosiy qismini kunduzgi ta'lim shakli tashkil etadi. 2017-yildagi 66 046 nafardan 2026-yilda 194 458 nafargacha oshgan. Shu bilan birga, 2026-yilda kunduzgi qabul jami bakalavriat qabulining qariyb 79,4 foizini tashkil etadi. Bu oliy ta'limda an'anaviy kunduzgi ta'lim shaklining ustuvorligini saqlab qolayotganini ko'rsatadi.

Moliyalashtirish manbalari bo'yicha 2026-yilda 36 023 nafar talaba grant, 158 435 nafari kontrakt asosida qabul qilinishi rejalashtirilgan. 2017-yil bilan taqqoslaganda grant asosidagi qabul qariyb ikki barobarga,

2 <https://gov.uz/oz/edu> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

kontrakt asosidagi qabul esa uch barobardan ko'proqqa oshgan. Shunday qilib, qabul kengayishining asosiy qismi kontrakt asosidagi ta'lim hisobiga shakllangan.

Kechki ta'lim bo'yicha qabul 2018-yildagi 1 250 nafardan 2026-yilda 29 427 nafargacha oshgan. Masofaviy ta'lim esa 2022-yildan boshlab shakllanib, 2026-yilda 20 960 nafarga yetgan. Bu oliy ta'lim olishning muqobil shakllariga bo'lgan ehtiyoj ortib borayotganini ko'rsatadi. Sirtqi ta'limda esa 2017–2024-yillarda qabul sezilarli oshgan bo'lsa-da, 2025-yildan jadvalda alohida qabul ko'rsatkichi keltirilmagan.

2017–2026-yillarda bakalavriatga qabul parametrlari 66 316 nafardan 244 845 nafargacha oshib, oliy ta'limga kirish imkoniyatlari sezilarli kengaygan. O'sishda kunduzgi ta'lim asosiy o'rinni saqlab qolgan bo'lsa-da, kechki va masofaviy ta'lim shakllarining rivojlanishi ta'lim xizmatlari diversifikatsiyasini kuchaytirmoqda. Kelgusida qabul hajmini oshirish bilan bir qatorda grant va kontrakt o'rtasidagi maqbul nisbatni ta'minlash, qabulni mehnat bozori ehtiyojlari bilan uyg'unlashtirish hamda ta'lim sifatini saqlab qolish muhim hisoblanadi.

Oliy ta'lim tashkilotlarida professor-o'qituvchilar tarkibi ta'lim sifati, ilmiy salohiyat va kadrlar tayyorlash imkoniyatlarini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Professor-o'qituvchilar sonining ko'payishi oliy ta'lim muassasalarida talabalar kontingentining ortib borayotgan ehtiyojlarini ta'minlash, yangi ta'lim yo'nalishlarini tashkil etish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini kengaytirish uchun zarur shart hisoblanadi. Shu jihatdan 2017–2026-yillarda professor-o'qituvchilar sonining o'zgarishini tahlil qilish oliy ta'lim tizimidagi kadrlar salohiyati rivojlanishini baholash imkonini beradi (3-jadval).

3-jadval
Oliy ta'lim tashkilotlarida professor-o'qituvchilar soni³

T/r	Ko'rsatkichlar	Yillar									
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026*
1.	Professor-o'qituvchilar soni	25 418	26 297	27 208	29 998	32 228	34 539	37 240	38 119	48 979	48 979

Jadval ma'lumotlari professor-o'qituvchilar soni 2017–2026-yillarda umuman olganda barqaror va yuqori sur'atlarda oshganini ko'rsatadi. 2017-yilda oliy ta'lim tashkilotlarida 25 418 nafar professor-o'qituvchi faoliyat yuritgan bo'lsa, 2018-yilda ularning soni 26 297 nafarga yetgan. 2019-yilda esa ko'rsatkich 27 208 nafarni tashkil etgan. Dastlabki uch yildagi o'sish nisbatan mo'tadil bo'lib, oliy ta'lim tizimidagi kadrlar tarkibining bosqichma-bosqich kengayganini ko'rsatadi.

2020-yildan boshlab professor-o'qituvchilar sonining o'sishi yanada sezilarli tus olgan. 2020-yilda 29 998 nafar, 2021-yilda 32 228 nafar va 2022-yilda 34 539 nafar professor-o'qituvchi faoliyat yuritgan. 2023-yilda ularning soni 37 240 nafarga, 2024-yilda esa 38 119 nafarga yetgan. Demak, 2020–2024-yillar davomida professor-o'qituvchilar soni qariyb 8,1 ming nafarga ko'paygan.

Ayniqsa, 2025-yilda ko'rsatkichning keskin oshib, 48 979 nafarga yetgani e'tiborga loyiq. Bu 2024-yilga nisbatan 10 860 nafar yoki qariyb 28,5 foizlik o'sishni anglatadi. 2026-yil uchun ham professor-o'qituvchilar soni 48 979 nafar darajasida ko'rsatilgan. Umuman, 2017-yildagi 25 418 nafar bilan taqqoslaganda, 2025–2026-yillardagi ko'rsatkich qariyb 1,9 barobar yuqori bo'lgan.

Mazkur dinamika oliy ta'lim tizimining miqdoriy jihatdan kengayishi bilan professor-o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyoj ham ortganini ko'rsatadi. Bunda yangi oliy ta'lim tashkilotlarining tashkil etilishi, ta'lim yo'nalishlari va qabul ko'rsatkichlarining kengayishi professor-o'qituvchilar tarkibini oshirishni talab qilgan. Shu bilan birga, professor-o'qituvchilar sonining ko'payishi ta'lim sifatini yanada oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Kadrlarning ilmiy darajasi, pedagogik tajribasi, xorijiy tillarni bilishi, ilmiy nashrlardagi faolligi va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish qobiliyati ham ta'lim sifatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirish mamlakatning innovatsion va iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash orqali yangi bilim va texnologiyalarni yaratish, ilmiy salohiyatni oshirish, malakali kadrlarni tayyorlash hamda ishlab chiqarish jarayonlariga innovatsiyalarni joriy etish imkoniyatlari kengayadi. Shu sababli ilm-fan sohasiga yo'naltirilayotgan mablag'larning hajmi bilan bir qatorda, ularning samarali va maqsadli sarflanishiga ham alohida e'tibor qaratish zarur.

O'zbekistonda ilm-fanni rivojlantirish va moliyalashtirish borasida muayyan ijobiy natijalarga erishilayotgan bo'lib, tizimda rivojlantirish imkoniyatlari ham mavjud. Xususan, ilmiy-tadqiqot faoliyatining moliyaviy manbalarini

3 <https://gov.uz/oz/edu> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

diversifikatsiya qilish, xususi sektor mablag'larini ilm-fanga kengroq jalb etish, ilmiy loyihalarning natijadorligini baholash va ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish mexanizmlarini takomillashtirish muhim yo'nalishlardan hisoblanadi. Bundan tashqari, ilmiy muassasalarning moddiy-texnik bazasini yangilash va zamonaviy laboratoriya uskunolari bilan ta'minlash bo'yicha imkoniyatlar kengayib bormoqda.

Ilm-fanni moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun davlat budjeti mablag'laridan foydalanishning shaffof va natijaga yo'naltirilgan tizimini yanada rivojlantirish maqsadga muvofiq. Ilmiy loyihalarni tanlashda ularning ilmiy yangiligi bilan bir qatorda, iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini ham hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, xalqaro grantlar, xorijiy investitsiyalar, venchur kapital, davlat-xususi sheriklik va korxonalar mablag'lari kabi muqobil moliyalashtirish manbalaridan foydalanish ko'lamini kengaytirish ilm-fan rivoji uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Yosh olimlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash ham ilm-fanning kelajakdagi rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Grantlar, stipendiyalar, ilmiy stajirovkalar va xalqaro tadqiqot dasturlarida ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirish ilmiy kadrlar salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, O'zbekistonda ilm-fanni moliyalashtirishni takomillashtirish davlat, oliy ta'lim muassasalari, ilmiy tashkilotlar va biznes vakillarining samarali hamkorligini talab etadi. Moliyalashtirish manbalarini kengaytirish, mablag'lardan oqilona foydalanish va ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etish orqali mamlakatning innovatsion salohiyatini oshirish, iqtisodiy raqobatbardoshligini mustahkamlash hamda barqaror taraqqiyotga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. David, P. A., Hall, B. H., & Toole, A. A. Is public R&D a complement or substitute for private R&D? A review of the econometric evidence. *Research Policy*, 2000, 29(4–5), 497–529. DOI: 10.1016/S0048-7333(99)00087-6.
2. Salter, A. J., & Martin, B. R. The economic benefits of publicly funded basic research: A critical review. *Research Policy*, 2001, 30(3), 509–532. DOI: 10.1016/S0048-7333(00)00091-3.
3. Azoulay, P., Li, D., Graff Zivin, J. S., & Sampat, B. N. Public R&D Investments and Private-sector Patenting: Evidence from NIH Funding Rules. *The Review of Economic Studies*, 2019, 86(1), 117–152. DOI: 10.1093/restud/rdy034.
4. Guimón, J. Policy initiatives to enhance the impact of public research: Promoting excellence, transfer and co-creation. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, No. 81, 2019. OECD Publishing, Paris. DOI: 10.1787/a4c9197a-en.
5. Weinryb, N., Blomgren, M., & Wedlin, L. Rationalizing Science: A Comparative Study of Public, Industry, and Nonprofit Research Funders. *Minerva*, 2018, 56, 405–429. DOI: 10.1007/s11024-018-9352-6.
6. OECD. Effective operation of competitive research funding systems. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, No. 57, 2018. OECD Publishing, Paris.
7. OECD. OECD Agenda for Transformative Science, Technology and Innovation Policies. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, No. 164, 2024. OECD Publishing, Paris. DOI: 10.1787/ba2aaf7b-en.
8. OECD. OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2025: Driving Change in a Shifting Landscape. OECD Publishing, Paris, 2025. DOI: 10.1787/5fe57b90-en.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>